

SLUŽBENI LIST

GRADA NOVOG PAZARA

GODINA XXIX

BROJ 11

NOVI PAZAR, 24. NOVEMBRA 2023.

GODIŠNJA PRETPLATA JE 10000 DIN.

ODLUKU O DAVANJU SAGLASNOSTI NA LOKALNI AKCIONI PLAN ZA POBOLJŠANJE POLOŽAJA ŽENA I UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI ZA PERIOD 2023-2027. GODINE

Član 1.

Daje se saglasnost na Lokalni akcioni plan za poboljšanje položaja žena i unapređenje rodne ravnopravnosti za period 2023-2027. godine.

Član 2.

Odluku objaviti u „Službenom listu grada Novog Pazara“.

**PRIVREMENI ORGAN
GRADA NOVOG PAZARA**

Broj: 56-1/23

U Novom Pazaru, 23. novembra 2023. godine

PREDSEDNIK
Nihat Biševac

LOKALNI AKCIONI PLAN ZA POBOLJŠANJE POLOŽAJA ŽENA I UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI ZA PERIOD 2023-2027. GODINE

POLOŽAJ ŽENA KROZ ISTORIJU

Godine 1848. u Seneca Falls u SAD-u održan je prvi skup o ženskim pravima na kojem je doneta Deklaracija o pravima i osećajima (Declaration of Sentiments). Žene su u Deklaraciji tražile pravo raspolaganja svojom imovinom, starateljstvo nad decom u slučaju razvoda, proširene mogućnosti razvoda braka, bolji pristup obrazovanju, mogućnost zaposlenja i naravno, pravo glasa. Amerikanke svojim glasnim traženjem ženskih prava postaju uzor Europljankama, koje organiziranu borbu počinju tek 60-ih godina 19.veka u Engleskoj. Tada dobivaju pravo glasa na najnižem nivou, u opštinama. Sredinom 19-og veka žene se počinju upisivati na medicinske fakultete u evropskim državama. Ipak, moraju ulagati u obrazovanje duplo više truda nego njihovi muški kolege, jer imaju posebne usmene ispite. Osim toga, mogu se baviti medicinom samo u partnerstvu s muškim lekarom. U drugoj polovini 19-og veka u Engleskoj su osnovane sufražetkinje, pokret za ženska prava. Prvi svjetski rat mijenja stvari. U ratu muškarci se bore, a žene ih njeguju, iščekuju, oplakuju, ali se istovremeno ubacuju u muška područja i zanimanja, upravljaju plugovima, automobilima, tramvajima, izrađuju granate u tvornicama oružja, upravljaju svojim proračunom, rukuju novcem, primaju plaću, prosvjeduju za njihovo povećanje, posvuda se kreću, puše, daju sebi slobodu. Nakon rata postoji želja za uspostavljenjem starog poretka i žene su bile poticane da se vrate kućama, jer domaćinstvo trpi ako se žene bave drugim stvarima i otimaju muškarcima posao (Hajdarović 2012: 14). U razdoblju nakon rata nekoliko je evropskih država dalo ženama pravo glasa kao poklon i nagradu za ratni trud (Velika Britanija, Poljska, bivši SSSR, Njemačka...), a Novi Zeland je već 1893. dao ženama pravo glasa. Ipak, tek nakon Drugoga svetskog rata žene će u svetu masovnije dobiti pravo glasa.

Položaj žene na Balkanu u prošlosti i danas bitno se razlikuju, u mnogim državama koje su i dalje ranjive: „*However, numerous economical, politica, religious and ethnical problems which flood the little states in the Balkans – who are still vulnerable from the wounds of previous wars...*“ (Tančić–Gordić–Tančić 2018: 404). Uglavnom se smatralo kako je ženi mesto kod kuće. One su bile te koje su odgajale djecu. Na žene se svaljivala dvostruka dužnost: morala je odgojiti dete i kao majka i kao otac. Žene se nisu pojavljivale niti na ulici, niti u društvu, a kamoli u politici. Bez obzira na to što su tokom istorije imale različite ideje o tome kako poboljšati položaj žena u društvu, te ideje nisu nailazile na uspehe. Vrlo je teško kada vidiš kolika je razlika u istoriji bila između muškaraca i žena. Neverovatno je to što je priroda učinila tako veliku razliku između čoveka i čoveka. Ako je neka žena bila uspešna, taj put do uspeha je bio posut trnjem. Položaj žena postao je bolji nakon Prvog svetskog rata, kako na Balkanu, tako i u svijetu. Moglo bi se reći i da im je rat pomogao da konačno steknu pravo glasa. S obzirom na to da je veliki broj muškaraca više godina proveo na bojištu, žene su preuzele mnoge muške poslove i zanimanja.

Pokazalo se da i žene mogu jako dobro obavljati tzv. „muške poslove“ (raditi u upravama, administracijama, kao učiteljice...). To je promenilo način na koji su muškarci gledali žene. Zamrli su i mnogi glasovi poput onih da ako će se žena baviti politikom, da će zanemariti porodične poslove. Prva zemlja u kojoj su žene dobile pravo glasa bila je Novi Zeland (1893. godine). U Jugoslaviji žene dobijaju pravo glasa 1945. godine. Balkanska žena, već nakon Prvog svetskog rata, kao što je već rečeno, uspeva da se izbori za bolji položaj u društvu zahvaljujući svom radu i zalaganju. Nakon Drugog svetskog rata, njena važnost i uloga još više dobijaju na značaju, a naročito nakon 1945. godine, kada žene Jugoslavije dobijaju i pravo glasa. Nova pravakoja su žene Jugoslavije stekle u socijalističkom vremenu zapravo su same osvojile, prije svega ravnopravnim učestvovanjem u Narodno oslobodilačkoj borbi (NOB). Kroz zakon o braku (iz 1946. godine) izjednačen je položaj žene i muškaraca u braku, zakonima iz oblasti porodičnog prava iz 1947. godine izjednačena su prava bračne i vanbračne djece, zakonom o socijalnom osiguranju uvedeno je i osiguranje za sve rizike, što je obuhvaćalo i plaćeno porodiljsko odsustvo i ostvarivanje prava na penziju pod istim uslovima i za žene i za muškarce, iako su ženeranije odlazile u penziju; pravo na abortus... Žene su masovno bile uključene u radne akcije na kojima su se gradile fabrike, pruge, putevi... Posmatrajući celokupni period dvadesetog veka, broj žena u politici je ostao mali. Činjenica je da i u 21. veku na balkanskoj političkoj sceni još dominiraju muškarci. Kakav uticaj na žene u politici ima tradicija i kakav je njihov položaj u političkom svijetu? Region Balkana je svakodnevno mjesto brojnih političkih promjena, koje utiču na živote ljudi mnogo više nego što se o tome govori. Žene Balkana, historijski posmatrano, nisu imale velik utjecaj u ovom tradicionalnom, konzervativnom regionu. Danas, pod utjecajem Evropske unije i zemalja Zapada, sve više njih istupa na političku scenu, preuzimajući vodeće položaje. Bez obzira na trenutnu situaciju, broj žena na vodećim političkim položajima ipak se povećava. U regiji postoje i oni koji smatraju da su žene manje sklone nacionalizmu, a više ka diplomatiji, konsenzusu i kompromisu, što je izuzetno važno za sve zemlje Balkana.

Kako bi razumeli aktuelni položaj žene na Balkanu a samim tim i žene u Novom Pazaru bitno je da se podsetimo istorije i faza koji je razvoj prava žena prošao kroz skoriju istoriju. Novi Pazar predstavlja tradicionalni grad sa određenim kulturološkim normama u okviru kojih moramo i sagledati aktuelni položaj žena u Novom Pazaru.

STRATEŠKI I ZAKONSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE

Ostvarenje rodne ravnopravnosti je jedno od ključnih pitanja razvoja društva i lokalne zajednice, jer omogućava adekvatno i potpuno korišćenje kako muških, tako i ženskih ljudskih resursa i doprinosi kvalitetnijem životu u lokalnoj zajednici.

Iako je u poslednjih deset godina postignut značajan napredak u oblasti rodne ravnopravnosti i naše zakonodavstvo jemči jednaka prava ženama i muškarcima, rodna ravnopravnost još uvek nije prisutna u svakodnevnom životu, jer muškarci i žene ne ostvaruju ista prava i žene su u pojedinim segmentima u nepovoljnijem položaju, te je potrebno preduzeti određene mere kako bise ove nejednakosti uklonile i njihov položaj uravnotežio.

Uvođenje rodne ravnopravnosti u politike javne uprave i u sve oblasti društvenog života zahteva delovanje u smislu povećanja znanja o uzrocima i posledicama diskriminacije po osnovu pola.

Primena politike jednakih mogućnosti i rodne ravnopravnosti podrazumeva upotrebu nediskriminatornog, rodno osetljivog jezika. Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti, čije se aktivnosti odnose na period do 2015. godine, preporučila je uvođenje nediskriminatorne terminologije i standardizaciju srpskog jezika u pogledu pravilne upotrebe roda i odgovarajućih izraza u propisima i komunikaciji.

U nedostatku standardizovane terminologije rodne ravnopravnosti, ujednačeno je značenje pojedinih izraza koji se koriste u ovoj strategiji, tako da pojedini navedeni pojmovi imaju sledeće značenje:

- „rod” označava društveno uspostavljene uloge, položaje i statuse žena i muškaraca u javnom i privatnom životu, a iz kojih usled društvenih, kulturnih i istorijskih razlika proističe diskriminacija zasnovana na biološkoj pripadnosti određenom polu;
- „pol” se odnosi na biološke karakteristike lica;
- „rodna ravnopravnost” podrazumeva ravnopravno učešće svih lica bez obzira na rodnu pripadnost u svim oblastima društvenog i privatnog života, kao i njihov ravnopravan položaj, jednake mogućnosti za ostvarivanje svojih prava i jednaku korist od ostvarenih rezultata u skladu sa Ustavom Republike Srbije, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima i zakonima;
- „rodna ravnopravnost u javnim politikama” podrazumeva da rodna ravnopravnost postaje deo planiranja, izrade i primene javnih politika, zakona, programa i mera; potrebe, prioriteta i specifični položaj žena i muškaraca, uključujući ranjive grupe, sistematski se uključuju u javne politike i aktivno se razmatraju njihovi efekti na položaj žena i muškaraca, uključujući ranjive grupe, u svim fazama (planiranja, izrade, primene, nadziranja i vrednovanja) i na svim nivoima, uz ravnopravno učešće žena i muškaraca u ovim procesima;
- „rodna perspektiva” predstavlja uvažavanje rodni različitosti u odnosnoj oblasti javne politike;
- „rodno osetljiv jezik” jeste jezik rodne ravnopravnosti;
- „rodno odgovorno budžetiranje” predstavlja uvođenje načela rodne ravnopravnosti u budžetski proces; podrazumeva rodnu analizu budžeta i uključivanje rodne perspektive u sve budžetske procese i restrukturiranje prihoda i rashoda sa ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti;
- „ranjiva grupa” podrazumeva deo stanovništva koji ima neke posebne karakteristike ili se nalazi u situaciji zbog koje je izložen višem riziku od diskriminacije i diskriminatornog postupanja od ostalih.

Republika Srbija je potvrdila međunarodna dokumenta u kojima su zaštita žena od diskriminacije i poštovanje rodne ravnopravnosti osnov ostvarivanja ljudskih prava. S obzirom na to da je

Republika Srbija u procesu uključivanja u evropske integracije neophodno je ostvarivanje i zaštita osnovnih ljudskih prava i poštovanje najviših međunarodnih standarda.

Najvažniji međunarodni pravni akti koji su osnov za izradu LAP-a za rodnu ravnopravnost su:

Konvencija UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) je međunarodni pravni instrument kojim se zahteva od zemalja da eliminišu diskriminaciju žena u svim oblastima, a koji promoviše jednaka prava žena. CEDAW se često opisuje kao međunarodna povelja o pravima žena. Konvencija je deo međunarodnog prava i pravno je obavezujuća za države koje su ratifikovale Konvenciju. CEDAW nastoji da postigne „suštinsku jednakost“ ili „jednakost rezultata“, čime se naglašava da bi trebalo da postoji jednak pristup, jednake mogućnosti i jednaki rezultati za žene i devojčice. To podrazumeva da su države u obavezi da preduzmu sve neophodne mere koje mogu biti potrebne da se osigura da žene i devojčice zaista iskuse jednakost u svojim životima (izvor: Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) za mlade, UN WOMEN).

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju (Pekinška platforma) su usvojene na Četvrtoj svetskoj konferenciji o ženama, septembra 1995. godine, u Peking, nakon dekade UN posvećene borbi za ženska ljudska prava. Osnovni smisao Pekinške deklaracije je unapređivanje "ciljeva jednakosti, razvoja mira u korist svih žena u svetu i u interesu čovečanstva u celini". Platforma 7 za akciju se bavi pre svega otklanjanjem prepreka za ravnopravno učešće žena u ekonomskom, kulturnom i političkom odlučivanju, kao i za ostvarivanje jednakih prava žena i muškaraca u privatnom i javnom životu.

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti je dokument koji daje jasan pregled svih oblasti rada lokalne vlasti u kojima je neophodno uvažiti princip jednakih mogućnosti. Rodna ravnopravnost pretpostavlja da postoje jednake mogućnosti za muškarce i žene da doprinesu kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da imaju identične mogućnosti da uživaju sve koristi od napretka jedne zajednice.

Rezolucija 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija – Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji - usvojena je 31. oktobra 2000. godine, a njen značaj je u tome što poziva na povećanje učešća žena u procesima donošenja odluka, sprečavanju konflikata, post konfliktnim situacijama, mirovnim pregovorima i mirovnim operacijama. Rezolucija ukazuje i na posebne potrebe žena i dece u toku ratnih sukoba i potrebu njihove zaštite, te sprečavanje i kažnjavanje seksualnog i svakog drugog nasilja nad ženama. Rezolucija je obavezujuća za sve članice UN, bez potrebe za dodatnom ratifikacijom. Veoma je bitno naglasiti da žene nisu samo žrtve rata i nasilja, već i da imaju vrlo aktivnu ulogu kao učesnice u sukobljenim stranama, kao graditeljke mira, političarke, aktivistkinje;

Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, odnosno Istanbulska konvencija je doneta u Istanbulu 11. maja 2011. godine. Ciljevi ove konvencije su: zaštita žena od svih vidova nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici; doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i

promocija suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena; izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici; promocija međunarodne saradnje u pogledu eliminisanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici; pružanje podrške i pomoći organizacijama i organima unutrašnjih poslova u delotvornoj saradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminisanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Najvažniji nacionalni pravni akti koji su osnov za izradu LAP-a za rodnu ravnopravnost su:

Ustav Republike Srbije jemči ljudska prava utvrđena potvrđenim međunarodnim ugovorima, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i zakonima (član 18. stav 1. Ustava Republike Srbije). Ustav garantuje ravnopravnost žena i muškaraca i razvoj politika jednakih mogućnosti (član 15. Ustava Republike Srbije) i zabranjuje diskriminaciju po bilo kom osnovu, uključujući i onu po osnovu pola (član 21. stav 3. Ustava Republike Srbije);

Zakon o ravnopravnosti polova koji uređuje stvaranje jednakih mogućnosti ostvarivanja prava i obaveza, preduzimanje posebnih mera za sprečavanje i otklanjanje rodne diskriminacije i postupak pravne zaštite lica izloženih diskriminaciji („Službeni glasnik RS”, broj 104/09); podrazumeva „ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim oblastima javnog i privatnog sektora, u skladu sa opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima, Ustavom Republike Srbije i zakonima, i svi su dužni da je poštuju” (član 2. stav 1). Državni organi, organi autonomne pokrajine, organi jedinica lokalne samouprave, organizacije kojima je povereno vršenje javnih ovlašćenja, kao i pravna lica koja osniva ili finansira u celini, odnosno u pretežnom delu Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, dužni su da prate ostvarivanje ravnopravnosti zasnovane na polu u svim oblastima društvenog života, primenu međunarodnih standarda i Ustavom zajemčenih prava u ovoj oblasti” (član 2. stav 4). Ovaj zakon obavezuje organe javne vlasti da vode aktivnu politiku jednakih mogućnosti u svim oblastima društvenog života (član 3). Politika jednakih mogućnosti podrazumeva postizanje ravnopravnosti polova u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka koje su od uticaja na položaj žena i muškaraca. Kao jedna od obaveza organa jedinica lokalne samouprave u članu 39. ovog zakona propisano je da ”U procesu usvajanja razvojnih planova i drugih akata, nadležni organi jedinica lokalne samouprave razmatraju mere i aktivnosti koje su u funkciji ravnopravnosti polova i ostvarivanju jednakih mogućnosti”.

Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik RS”, broj 22/09) uređuje opštu zabranu diskriminacije, oblike i slučajeve diskriminacije i mehanizme zaštite. Među osnovama diskriminacije navodi se, između ostalih, pol, rodni identitet, seksualna orijentacija, bračni i porodični status (član 2. stav 1.). Zakon definiše diskriminaciju na osnovu pola kao postupanje „protivno načelu ravnopravnosti polova, odnosno načelu poštovanja jednakih prava i sloboda žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, kulturnom i drugom aspektu javnog, profesionalnog, privatnog i porodičnog života” (član 20. stav 1.).

Septembra 2015. godine, Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je Agendu održivog razvoja 2030. Sve države članice UN saglasile su se sa 17 Ciljeva održivog razvoja (COR) radi osiguranja mira i prosperiteta za sve ljude na planeti do 2030. godine. COR je paket univerzalnih ciljeva, potciljeva i indikatora prema čijem korišćenju su se države članice UN obavezale uizradi okvira kako domaćih, tako i lokalnih politika razvoja u narednih 15 godina. (preuzeto iz Agende 2030 u mojoj opštini, Priručnik za lokalnu primenu Ciljeva održivog razvoja (COR) namenjen zaposlenima).

STRATEŠKI ZAKONI I OKVIRI NA LOKALNOM NIVOU

Dokument Saveta evropskih opština i regiona doneo je povelju sa kojom se lokalne vlasti obavezuju na unapređenje rodne ravnopravnosti kroz pružanje praktičnih alata kojima se omogućava lokalnim upravama da u svoje politike uvedu princip rodne ravnopravnosti u svim oblastima života za koje su nadležni. Ovaj dokument potpisan je od strane lokane samouprave Novog Pazara 2015. godine.

Uz podršku Vlade Kraljevine Švedske, osnovana je Opservatorija za praćenje primene Evropske povelje čija je uloga implamentacija politika rodne ravnopravnosti na nivou Saveta evropskih opština i regiona. Opservatorija je uspostavila mrežu Nacionalnih kordinatora/ki zaduženih za praćenje primene Povelje, koji ažuriraju informacije o potpisivanju Povelje i promovišu Povelju svojim članicama. Koordinator za Republiku Srbiju je osoba iz Stalne konferencije gradova i opština.

Povelja se sastoji iz tri dela, u uvodnom delu i preambuli se govori o razlozima za nastanak Povelje, kao i o najvažnijim međunarodnim dokumentima koji su pravni osnov. U prvom delu, predstavljeno je šest osnovnih načela Povelje, a drugi deo govori o načinu implementacije njenih odredaba. Treći i najvažniji deo sadrži sve nadležnosti lokalnog nivoa upravljanja u većini evropskih zemalja koje su grupisane u nekoliko tema: demokratska odgovornost; politička uloga, opšti okvir za ravnopravnost, uloga poslodavca, javne nabavke i ugovaranje, uloga pružanja usluga, planiranje i održivi razvoj, uloga nadzornog tela, bratimljenje i međunarodna saradnja.

Eliminisanje rodni stereotipa, uključivanje rodne perspektive u javne politike tzv. Gender mainstreaming, te akcioni planovi za koje su obezbeđena sredstva u lokalnim budžetima predstavljaju uslov za ostvarivanje ciljeva prema kojima idemo. Poveljom je definisano da rodna ravnopravnost pretpostavlja da muškarci i žene imaju jednake preduslove za ostvarivanje ljudskih prava, kao i da postoje jednake mogućnosti za muškarce i žene da doprinesu kulturnom, političkom, ekonomskom, socijalnom i nacionalnom napretku, kao i da imaju identične mogućnosti da uživaju sve koristi i beneficije od napredka jedne zajednice.

Osnovni principi Povelje o rodnoj ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou su:

- ravnopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo;
- podjednako učestvovanje žena i muškaraca u procesima odlučivanja je preduslov za demokratsko društvo;
- eliminisanje rodni stereotipa je od ključnog značaja za postizanje ravnopravnosti; uključivanje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja ravnopravnosti;
- akcioni planovi i programi za koje su osigurana odgovarajuća sredstva, neophodan su alat za unapređenje rodne ravnopravnosti.

KRATAK ISTORIJAT LOKALNOG MEHANIZMA

Savet za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti grada Novog Pazara 2023. godine puni dvadeset i jednu godinu svog postojanja. Novi Pazar je jedan od primera dobre prakse što se tiče uspostavljanja prvih lokalnih institucionalnih mehanizama za ravnopravnost polova na republičkom nivou, pa je Novi Pazar jedan od 30 gradova i opština u Republici Srbiji koji su pristupili uspostavljanju i osnivanju lokalnog mehanizma za zaštitu ravnopravnosti polova. Ovaj proces je podržan direktno od strane OSCE-a.

Skupštinski saziv 2004. godine u Novom Pazaru je konstituisao Komisiju za rodnu ravnopravnost koja je brojala 7 članova. Od tada pa do danas, svaki novi skupštinski saziv obrazuje radno telo za rodnu ravnopravnost.

Statut kao najviši pravni akt grada Novog Pazara iz 2008. godine ustanovljava Savet za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti kao posebno i samostalno radno telo sa Poslovnikom Skupštine grada Novog Pazara, Odlukom o posebnim i stalnim radnim telima i Odlukom o osnivanju Saveta za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti bliže su određene nadležnosti i delokrug rada. Savet broji 19 članica/članova a u svojoj strukturi ima predstavnike odborničkih grupa, lokalne samouprave, ministarstva unutrašnjih poslova, Osnovnog javnog tužilaštva, Centra za socijalni rad, obrazovanja, zdravstva i civilnog sektora.

Prema podacima iz Gradske uprave grada Novog Pazara u toj ustanovi zaposleno je 266 osoba; 126 žena, 140 muškaraca. Od 264 zaposlenih na izvršilačkim radnim mestima 126 su žene a 138 su muškarci. 2 su lica na položaju od kojih su oba lica muškog pola. 15 muškaraca i 4 žene zaposleni su na mesto "Rukovodilac odeljenja"; 27 muškaraca i 16 žena zaposleno je na mestu „Šef odeljenja“. Podaci dobijeni od Gradske uprave grada Novog Pazara takođe pokazuju da Skupštinu grada Novog Pazara čini 47 odbornika od kojih su 23 pripadnice ženskog pola i 24 pripadnika muškog pola. Predsednica skupštine je žena. Od ukupnog broja članova formiranih komisija u skupštini grada Novog Pazara 17 članova su pripadnice ženskog pola a 44 pripadnici muškog pola. Od ukupnog broja članova Saveta koji su formirani u skupštini grada Novog Pazara 76 članova su pripadnice ženskog pola a 146 članova su pripadnici muškog pola.

MINIMALNI PODACI O TERITORIJI GRADA NOVOG PAZARAŽ

Grad Novi Pazar nalazi se u jugozapadnom delu Srbije, između 20. i 21. stepena istočne geografske dužine i 43. i 44. stepena severne geografske širine, smešten na raskršću puteva za Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu i Makedoniju, preko Kosova i Metohije. Teritorija grada prostire se na 742 km², podeljen na 99 naselja. Grad je organizovan u 26 mesne zajednice, od kojih 6 pripadaju gradskom a 20 seoskom području.

Nadmorska visina Novog Pazara iznosi 477 m. Udaljen je od Beograda 265 km. Odlikuje se sa tri klimatske oblasti: planinska, dolinska i prelazna. Leži na tokovima reka Raške i Jošanica i njihovih pritoka. Tradicionalno trgovački grad, mesto koje spaja istok i zapad. Preduzetnički, kulturni i univerzitetski centar jugozapadnog dela Srbije.

STRUKTURA STANOVNIŠTVA NOVOG PAZARA

S obzirom da još uvek nisu objavljeni svi podaci poslednjeg popisa u nastavku će biti prikazano nekoliko tabela sa podacima sa poslednjeg popisa stanovništva realizovanog 2022. godine.

Tabela 1. Broj stanovnika Novog Pazara po polu

Broj stanovnika u Novom Pazaru po polu	
Muškarci	53 229
Žene	53 491
Ukupno	106 720

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prema podacima koje je objavio Republički zavod za statistiku, na osnovu rezultata poslednjeg popisa realizovanog 2022. godine ukupan broj stanovnika Novog Pazara iznosi 106 720.

Od toga 53 229 čine muškarci a 53 491 žene.

Tabela 2. Broj stanovnika po polu i nacionalnoj pripadnosti (5 najbrojnijih)

Broj stanovnika u Novom Pazaru po nacionalnoj pripadnosti po polu					
	Bošnjaci	Srbi	Muslimani	Goranci	Albanci
Muškarci	42 542	7 050	906	130	91
Žene	42 662	7 092	945	125	109
Ukupno	85 204	14 142	1 851	255	200

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prema podacima sa popisa iz 2022. godine u Novom Pazaru živi:

- 85 204 Bošnjaka (42 542 muškarca bošnjačke nacionalnosti; 42 662 žene bošnjačke nacionalnosti),
- 14 142 Srba (7 050 muškaraca srpske nacionalnosti; 7 092 žene srpske nacionalnosti);
- 1 851 Muslimana (906 muškaraca muslimanske nacionalnosti; 945 žene muslimanske nacionalnosti),
- 255 Goranaca (130 muškaraca goranske nacionalnosti; 125 žene goranske nacionalnosti),
- 200 Albanaca (91 muškarac albanske nacionalnosti; 109 žene albanske nacionalnosti).

Tabela 3. Broj stanovnika po polu, nacionalnosti i mestu stanovanja (gradsko područje i ostala područja)

Broj stanovnika u Novom Pazaru po nacionalnoj pripadnosti po polu i mestu stanovanja										
	Bošnjaci		Srbi		Muslimani		Goranci		Albanci	
	Grad	Ostalo	Grad	Ostalo	Grad	Ostalo	Grad	Ostalo	Grad	Ostalo
Muškarci	30 125	12 417	2 858	4 192	431	475	117	13	82	9
Žene	30 559	12 103	3 209	3 883	482	463	118	7	76	33
Ukupno	60 684	24 520	6 067	8 075	913	938	235	20	158	42

Izvor: Republički zavod za statistiku

Što se tiče teritorijalne raspoređenosti stanovnika po polu i nacionalnosti veći broj Bošnjaka živi u gradskom području nego na ostalim područjima, tj. 60 684 živi u gradu i to 30 125 muškaraca i 30 559 žena dok na ostalom području živi 24 520 Bošnjaka i to 12 417 muškaraca i 12 103 žene. Za razliku od bošnjačkog stanovništva veći broj stanovnika srpske nacionalnosti naseljava ostala područja nego gradsko područje. U gradskom području živi 6 067 Srba od čega je 2 858 muškog pola i 3 209 ženskog pola dok u ostalim područjima živi 8 075 stanovnika srpske nacionalnosti; od čega je 4 192 muškog pola i 3 883 ženskog pola. 913 Muslimana živi na području grada; 431 muškarac i 482 žene dok njih 938 naseljava ostala područja i to 475 muškaraca i 463 žene.

Većina stanovnika goranske i albanske nacionalnosti živi u gradskom području; 235 Goranaca (117 muškaraca i 118 žena) i 158 Albanaca (82 muškaraca i 76 žena). Znatno mali broj živi na ostalim područjima; 20 Goranaca (13 muškaraca i 7 žena) i 42 Albanaca (9 muškaraca i 33 žene).

Tabela 4. Broj stanovnika Novog Pazara po polu po starosnim kategorijama (od 0 –49 godina)

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
M	4 122	3 798	3 859	4 225	3 767	3 679	3 804	3 744	3 512	3 427
Ž	3 706	3 579	3 579	3 992	3 725	3 623	3 756	3 641	3 572	3 550
Ukupno	7 828	7 377	7 438	8 217	7 492	7 302	7 560	7 385	7 084	6 977

Izvor: Republički zavod za statistiku

Tabela 5. Broj stanovnika Novog Pazara po polu po starosnim kategorijama (od 50 –85 i više godina)

	50–54	55–59	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85 i više
M	3 174	3 045	2 938	2 503	1 803	975	572	282
Ž	3 442	3 259	3 132	2 741	1 909	1 199	695	391
Ukupno	6 616	6 304	6 070	5 244	3 712	2 174	1 267	673

Izvor: Republički zavod za statistiku

Najveći broj stanovnika Novog Pazara ima od 15 – 19 godina (4 225 muškog pola i 3 992 ženskog pola), dok je najmanje stanovnika od 85 i više godina; 673 stanovnika (391 žena i 282 muškaraca).

Prosečna starost stanovništva je 36,34. Prosečna starost stanovnika muškog pola je 35,59 a ženskog stanovništva je 37,08.

BEZBEDNOST ŽENA

Podaci iz Policijske uprave u Novom Pazaru o broju evidentiranih krivičnih dela nasilje u porodici za period 2021 – 2023. su sledeći:

- 2021. Godina 46 krivičnih dela
- 2022. Godina 62 krivična dela
- 2023. Godina (do 31.05.2023. godine) 21 krivično delo.

U najvećem broju slučajeva izvršilac i žrtva su u bračnoj ili vanbračnoj zajednici.

Podaci iz Osnovnog javnog tužilaštva u Novom Pazaru o broju evidentiranih krivičnih prijava nasilje u porodici za period 2021 – 2023. su sledeći:

- U 2021. godini Osnovnom javnom tužilaštvu u Novom Pazaru je podneta 41 krivična prijava za krivično delo Nasilje u porodici, od toga u 17 predmeta je podnet optužni akt, u 9 predmeta je doneto rešenje o odbačaju krivične prijave, u 2 predmeta je izrečena kazna zatvora, u 5 predmeta je izrečena uslovna osuda, dok je u jednom predmetu izrečena novčana kazna.
- U 2022. godini Osnovnom javnom tužilaštvu u Novom Pazaru je podneto 59 krivičnih prijava za krivično delo Nasilje u porodici, od toga u 22 predmeta je podnet optužni akt, u 18 predmeta je doneto rešenje o odbačaju krivične prijave, u 3 predmeta je izrečena kazna zatvora, u 7 predmeta je izrečena uslovna osuda.
- U 2023. godini- do dana 30.05.2023. godine Osnovnom javnom tužilaštvu u Novom Pazaru je podneto 22 krivičnih prijava za krivično delo Nasilje u porodici, od toga u 10 predmeta je podnet optužni akt, u 14 predmeta je doneto rešenje o odbačaju krivične prijave, u 1 predmetu je izrečena kazna zatvora, dok je u 2 predmeta doneta oslobađajuća presuda.

NEZAPOSLENOST ŽENA U NOVOM PAZARU

U narednim tabelama prikazan je broj nezaposlenih žena prema godinama starosti i stepenu obrazovanja. Iako podatke treba uzeti sa rezervom jer postoji određen broj žena koje su zaposlene ali nisu prijavljene, kao što postoji i određen broj žena koje su nezaposlene ali nisu na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje ove tabele predstavljaju jedini relevantni izvor informacija o aktuelnom stanju u Novom Pazaru po pitanju nezaposlenosti žena.

Tabela 6. Nezaposlena lica po polu i godinama starosti – s posebnim fokusom na žene

		Nezaposlena Lica		Prosečna starost		Osoba sa invaliditetom		Romi	
		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Godine starosti	15-19 Godina	835	411	18,54	18,61	2	2	9	7
	20-24 godine	2.945	1.498	21,74	21,76	6	3	20	8
	25-29 godina	2.681	1.474	26,88	26,94	9	4	32	15
	30-34 Godine	2.533	1.425	31,92	31,87	10	6	33	18
	35-39 godina	2.468	1.386	36,94	36,95	16	10	18	9
	40-44 godine	2.468	1.388	41,91	41,94	17	7	14	10
	45-49 godina	2.585	1.428	46,93	46,96	15	8	20	11
	50 – 54 godine	2.281	1.325	51,92	51,87	18	10	26	16
	55-59 godina	2.082	1.150	56,82	56,77	22	12	18	7
	60-64 godine	1.523	706	61,67	61,53	17	8	10	7
	Ukupno	22.401	12.191	39,24	39,32	132	70	200	108

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

22 401 osoba se nalazi na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje u Novom Pazaru. Od toga je broj žena koje se nalaze na ovoj evidenciji 12 191.

U narednoj tabeli prikazan je broj lica sa evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje u odnosu na stepen stručne spreme.

Tabela 7. Nezaposlena lica po polu i stepenu stručne spreme – s posebnim fokusom na žene

		Nezaposlena lica		Osobe sa invaliditetom		Romi	
		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
UKUPNO		22.401	12.191	132	70	200	108
Stepen stručne spreme	I	8.836	5.004	35	14	196	105
	II	639	227	24	10	1	1
	III	4.378	2.028	35	23	1	1
	IV	7.029	3.997	30	17	1	0
	V	56	18	2	1	0	0
	VI-1	134	67	2	2	0	0
	VI-2	139	85	1	1	0	0
	VII-1	1.179	759	3	2	1	1
	VII-2	10	5	0	0	0	0
	VIII	1	1	0	0	0	0

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Kao što se iz tabele može uočiti, najveći broj žena koje su na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje ima I stepen stručne spreme (5 004 žene). Od 108 Romkinja koje su na ovoj evidenciji, čak 105 poseduje I stepen stručne spreme.

Izradi Lokalnog akcionog plana prethodilo je istraživanje

Istraživanje je realizovano u periodu od 10. aprila do 05.07. 2023. godine. Metodologija istraživanja sastojala se iz nekoliko segmenata:

- ✚ desk istraživanje,
- ✚ upitnika koji je objavljen na društvenim mrežama i korišćen tokom terenskog istraživanja,
- ✚ intervjui sa relevantnim institucijama i fokus grupe sa ženama i devojkama.

U istraživanju je učestvovalo više od 250 žena različite starosti, nacionalne pripadnosti,

ekonomskog statusa i mesta stanovanja kako popunjavanjem upitnika tako i intervjuisanjem ili učestvovanjem u fokus grupama.

Istraživanje je realizovano u cilju prikupljanja adekvatnih kvalitativnih i kvantitativnih informacija o položaju žena u Novom Pazaru. Preporuke istraživanja i SVOT analiza uzete su za polaznu tačku izrade Lokalnog akcionog plana za poboljšanje položaja žena i unapređenje rodne ravnopravnosti u Novom Pazaru.

Za potrebe izrade ovog dokumenta formirana je radna grupa koju čini 25 članova/članica:

1. Banina Muderizović, odbornica u Skupštini grada - KOORDINATOR
2. Hanadi Hajdinović, odbornica u Skupštini grada;
3. Semrija Smailović, odbornica u Skupštini grada;
4. Sanja Nićiforović, odbornica u Skupštini grada;
5. Milica Mančić, članica Gradskog veća grada Novog Pazara;
6. Ulfeta Demčović, članica Gradskog veća grada Novog Pazara;
7. Alma Rizvanović, članica Saveta za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti;
8. Jasmina Bondžuković, članica Saveta za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti;
9. Indira Hadžibulić, članica Saveta za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti;
10. Misala Zukorlić, članica Saveta za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti;
11. Fatima Durović, dir. „Duga“ Novi Pazar;
12. Sanela Međedović, dir. O.Š. Đura Jakšić, Novi Pazar;
13. Meho Camović, dir. Škole za dizajn kože i tekstila, Novi Pazar;
14. Sabina Hoćanin, dir. PU „Mladost“, Novi Pazar;
15. Emina Koničanin, Centar za socijalni rad Novi Pazar;
16. Amra Jejna, Kulturni centar, Novi Pazar;
17. Jasmina Fortić, Muzej „Ras“, Novi Pazar;
18. Aida Bojadžić, NSZ, Novi Pazar;
19. Fahrudin Kladičin, NVO;
20. Maida Iković, ZZJZ;
21. Zana Ličina, Odeljenje za finansije, Gradska uprava za izvorne i poverene poslove grada Novog Pazara;
22. Emina Mušović, LER, Gradska uprava za izvorne i poverene poslove grada Novog Pazara;
23. Selma Ikić, LER, Gradska uprava za izvorne i poverene poslove grada Novog Pazara;
24. Azra Sinanović, Odeljenje za društvene delatnosti, Gradska uprava za izvorne i poverene poslove grada Novog Pazara;
25. Katarina Nešović, predstavnik Vrbaka ND doo Novi Pazar.

1. OPŠTI CILJ: PROMENJENI RODNI OBRASCI I UNAPREĐENA KULTURA RODNE RAVNOPRAVNOSTI					
SPECIFIČNI CILJ	AKTIVNOSTI	OČEKIVANI REZULTAT	VREMENSKI ROK	INDIKATORI	AKTERI
1.1 Podizanje institucionalnih kapaciteta lokalne samouprave i javnih institucija za bavljenje temom rodne ravnopravnosti	Analiza stanja u vezi prikupljanja strateških podataka o rodnoj statistici.	Izvršena analiza stanja.	Kontinuiran.	Izveštaj o analizi stanja.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Istraživačke institucije, Stručnjakinje za rodnu ravnopravnost, Organizacije civilnog društva (OCD), Javne ustanove.
	Edukacija službenika i službenica gradske uprave i osoblja javnih institucija o načelima rodne ravnopravnosti	Sprovedeno minimum 20 radionica.	Kontinuirano.	Broj organizovanih predavanja, radionica, tribina.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava u saradnji sa stručnjacima i organizacijama iz domena rodne ravnopravnosti, Organizacije civilnog društva (OCD), Javne ustanove, Mediji.
	Stvaranje partnerstava na lokalnom, regionalnom, i državnim nivou (vertikalna i horizontalna saradnja sa drugim rodnim mehanizmima i sa civilnim sektorom, naročito ženskim organizacijama civilnog društva).	Potpisana minimum 4 sporazuma o saradnji.	Kontinuirano.	Broj potpisanih sporazuma i memoranduma o saradnji, Organizacije civilnog društva uključene u rad Saveta za rodnu ravnopravnost.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD), Javne ustanove, Međunarodne organizacije
	Uvođenje principa rodne ravnopravnosti, nediskriminacije i inkluzivnosti u lokalne javne politike	Usvojene minimum 4 mere.	Kontinuirano.	Broj usvojenih mera.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Skupština Grada

	<p>Praćenje sprovođenja zakona, strategija, planova akcije, protokola, odluka koji se odnose na rodnu ravnopravnostu svim oblastima definisanim Nacionalnom strategijom.</p>	<p>Realizovane 4 analize.</p>	<p>Kontinuirano – jednom godišnje.</p>	<p>Izrađen izveštaj.</p>	<p>Savet za rodnu ravnopravnost, Zaposleno lice zaduženo za pitanja rodne ravnopravnosi, Organi lokalne samouprave, Organizacije civilnog društva (OCD)</p>
1.2. Edukacija građana i građanki.	<p>Upoznavanje građana i građanki sa pojmom "rodna ravnopravnost" i dobrobiti učešća žena u raznim sferama društva, kako bi se podstakla njihova aktivna participacija i promovisala inkluzivnost i jednakost u svim životnim poljima (političko, društveno, socijalno, zdravstveno i ostala).</p>	<p>Realizovano minimum 20 aktivnosti usmerenih na edukaciju (radionice, predavanja, tribine).</p>	<p>Kontinuirano.</p>	<p>Broj radionica, predavanja, tribina. Broj učesnica.</p>	<p>Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije Mesne kancelarije, Javne ustanove, Privatni sektor, Vaspitno-obrazovne ustanove, Mediji.</p>
	<p>Edukacija muškaraca o koristima uključivanja žena u različite društvene sfere, s ciljem promovisanja partnerstva, rodne ravnopravnosti, zajedničkog odgovornog roditeljstva i stvaranja inkluzivnijeg okruženja koje donosi prosperitet za sve građane i građanke.</p>	<p>Realizovano minimum 20 aktivnosti usmerenih na edukaciju (radionice, predavanja, tribine).</p>	<p>Kontinuirano.</p>	<p>Broj radionica, predavanja, tribina Broj učesnika</p>	<p>Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Vaspitno-obrazovne ustanove Mesne kancelarije, Javne ustanove, Privatni sektor, Mediji.</p>
	<p>Edukacija dece i omladine putem</p>	<p>Realizovano minimum 20</p>	<p>Kontinuirano</p>	<p>Broj radionica i predavanja</p>	<p>Vaspitno-obrazovne ustanove Organizacije</p>

	radionica i drugih vidova neformalnog obrazovanja kreiranih u skladu sa njihovim uzrastom.	aktivnosti usmerenih na edukaciju (radionice, predavanja, tribine).		Broj učesnika i učesnica.	civilnog društva (OCD) Mediji
	Promovisanje LAPa za rodnu ravnopravnost među građankama i građanima kroz tribine, predavanja, obuke i putem medija.	Realizovano minimum 10 aktivnosti u cilju promovisanja LAPa.	Kontinuirano	Broj realizovanih događaja u cilju promocije.	Savet za rodnu ravnopravnost, Javne ustanove, Vaspitno-obrazovne ustanove, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Mesne kancelarije, Mediji.
	Organizovanje akcije javnog zagovaranja u cilju urođnjavanje rodni politika.	Organizovano minimum 4 akcije javnog zagovaranja.	Kontinuirano.	Broj realizovanih akcija javnog zagovaranja.	Savet za rodnu ravnopravnost, Organizacije civilnog društva, Mediji.
	Obeležavanje važnih datuma na opštinskom nivou i kreiranje sadržaja gde će se promovisati dostignuća i rezultati žena/devojaka (sportistkinja, privrednica godine, 16 dana aktivizma)	Realizovano minimum 10 događaja.	Kontinuirano.	Broj realizovanih događaja	Savet za rodnu ravnopravnost, Javne ustanove, Vaspitno-obrazovne ustanove, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Mesne kancelarije, Mediji.
	Kreiranje posebnih strategija, pristupa i programa u cilju edukacija žena iz osetljivih grupa (žrtve nasilja, samohrani roditelji, Romkinje, žene iz ruralnih sredina osobe sa invaliditetom i ostalo) o pojmu i aspektima rodne ravnopravnosti.	Kreirano minimum 8 strategija/ programa/ pristupa.	Kontinuirano.	Izradene strategije i program.	Gradska uprava Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Eksperti i ekspertkinje u polju rodne ravnopravnosti.
	Realizacija kreiranih programa i strategija za rad sa ženama iz ugroženih kategorija u cilju njihove edukacije o pojmu i aspektima rodne ravnopravnosti.	Realizovano minimum 4 strategija/ programa/ pristupa.	Kontinuirano.	Broj realizovanih aktivnosti.	Gradska uprava Organizacije civilnog društva (OCD), Vaspitno-obrazovne ustanove, Međunarodne organizacije, Eksperti i ekspertkinje u polju rodne ravnopravnosti.

<p>1.3. Jačavanje kapaciteta organizacija civilnog društva i medija kako bi se unapredio položaj rodne ravnopravnosti.</p>	<p>Osnaživanje medija i organizacija civilnog društva kroz treninge i obuke usmerene na implementaciju rodne ravnopravnosti u javnim politikama i svim sferama života građana i građanki.</p>	<p>Realizovano minimum 5 obuka/treninga.</p>	<p>Kontinuirano.</p>	<p>Broj realizovanih aktivnosti</p>	<p>Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Eksperti i ekspertkinje iz polja rodne ravnopravnosti.</p>
<p>1.4. Izgradnja kapaciteta Saveta za rodnu ravnopravnost za bavljenje pitanjima rodne ravnopravnosti i uspostavljanje jednakih mogućnosti.</p>	<p>Definisanje internih pravila i strategija za usmeren na unutrašnje funkcionisanje Saveta za rodnu ravnopravnost, kao i za usklađivanje i saradnju sa relevantnim eksternim akterima.</p>	<p>Izrađena i usvojena minimum 2 pravilnika/strategija.</p>	<p>Do kraja 2024 godine.</p>	<p>Broj izrađenih pravilnika/strategija.</p>	<p>Savet za rodnu ravnopravnost. Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Eksperti i ekspertkinje iz polja rodne ravnopravnosti</p>
	<p>Edukacije za članice Saveta usmerene na upoznavanje sa aktuelnim konceptima rodne ravnopravnosti i adekvatno funkcionisanje unutar Saveta.</p>	<p>Realizovane minimum 4 edukacije.</p>	<p>Kontinuirano.</p>	<p>Broj edukacija/broj učesnika/učesnica.</p>	<p>Gradska uprava, Savet za rodnu ravnopravnost, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Eksperti i ekspertkinje iz polja rodne ravnopravnosti</p>
	<p>Otvaranje profila na društvenim mrežama stranice Saveta za rodnu ravnopravnost u cilju promocije aktivnosti Saveta.</p>	<p>Otvoreni profili na FBu i Instagramu.</p>	<p>Kontinuirano.</p>	<p>Kreirana FB stranica. Otvoren instagram profil.</p>	<p>Savet za rodnu ravnopravnost.</p>

2. OPŠTI CILJ : UNAPREĐENJE BEZBEDNOSTI SVIH GRADANA A POSEBNO ŽENA U ZAJEDNICI.

SPECIFIČNI CILJ	AKTIVNOSTI	OČEKIVANI REZULTAT	VREMENSKI ROK	INDIKATORI	AKTERI
2.1. Unapređenje bezbednosti u zajednici	Sprovođenje istraživanja o bezbednosnim potrebama devojčica i žena.	Realizovana analiza/istraživanje.	Kontinuirano-jednom godišnje.	Izveštaj o istraživanju.	Gradska uprava, Savet za bezbednost, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Izrada plana za poboljšanje bezbednosti u JLS u odnosu na dobijene rezultate	Plan izrađen na osnovu dobijenih rezultata.	Od 2025 – 2027. godine	Izveštaj o izrađenom planu.	Gradska uprava, Savet za bezbednost.
	Pojačanje rasvete na javnim površinama u Novom Pazaru.	Pojačana rasveta na 5 javnih površina u Novom Pazaru.	Kontinuirano.	Broj javnih površina na kojima je rasveta povećana.	Gradska uprava, Savet za bezbednost, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Plansko organizovanje policijskih patrola u večernjim satima na lokacijama na kojima postoji rizik da bi žene mogle biti izložene ugrožavanju u javnosti.	Uvedene policijske patrole na minimum 3 lokacije koje su ocenjene kao nebezbedne.	Kontinuirano.	Izveštaj o funkcionisanju patrola.	Gradska uprava, Savet za bezbednost Policijska uprava Novi Pazar
2.2. Povećana sigurnost žena od rodno zasnovanog nasilja u porodici i u partnerskim odnosima	Izgradnja poverenje građana i građanki u institucije kroz predavanja, tribine i posete istim.	Organizovano minimum 10 predavanja i 4 posete institucijama.	Kontinuirano	Broj realizovanih aktivnosti.	Gradska uprava, Savet za bezbednost Policijska uprava Centar za Socijalni rad, Osnovni sud, Dom zdravlja.
	Ispitivanje potrebe za obezbeđivanjem privremenog smeštaja žrtava nasilja (prihvatište i /ili sigurna kuća) i drugih usluga za žene žrtve nasilja	Realizovano istraživanje/ analiza o potrebi za uslugama.	Do kraja 2024. godine	Rezultati istraživanja/analiza.	Gradska uprava, Centar za socijalni rad, Organizacije civilnog društva (OCD), Analitičari i istraživači.
	Izrada plana za obezbeđivanje usluga za žrtve nasilja u odnosu na rezultate istraživanja	Izrađen plan.	Do kraja 2025. godine	Izveštaj o kreiranom planu.	Gradska uprava Centar za socijalni rad Organizacije civilnog društva (OCD) Eksperti na datom polju
	Implementiranje usluge socijalne zaštite prioritetne za devojčice i žene žrtve nasilja.	Implementirane 2 usluge socijalne zaštite usmerene na žrtve nasilja.	Do kraja 2027. godine	Broj implementiranih usluga	Centar za Socijalni rad, Gradska uprava Skupština grada Organizacije civilnog društva (OCD)
	Organizovanje javnih kampanja i događaja (okruglih stolova, konferencija, tribina	Organizovano minimum 10 aktivnosti.	Kontinuirano.	Broj organizovanih kampanja i događaja.	Centar za Socijalni rad, Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD),

	i debata) za promenu svesti i stavova javnosti o rodno zasnovanom nasilju.				Mediji, Zavod za javno zdravlje, Vaspitno-obrazovne ustanove, Mediji.
	Osnaživanje međusektorske saradnje u oblasti borbe protiv rodno uslovljenog nasilja i obezbeđivanje brze i efikasne intervencije.	Potpisano minimum 4 sporazuma o saradnji.	Kontinuirano.	Broj potpisanih memoranudama o saradnji	Centar za Socijalni rad, Savet za rodnu ravnopravnost Gradska uprava Organizacije civilnog društva (OCD) Mediji Zavod za javno zdravlje Vaspitno-obrazovne ustanove.
2.3. Prevencija nasilja	Prevencija nasilnog ponašanja kroz programe usmerene na nenasilnu komunikaciju i prevenciju devijantnih i diskriminujućih oblika ponašanja.	Organizovano minimum 20 aktivnosti.	Kontinuirano.	Radionice, obuke i programi psihosocijalne podrške.	Vaspitno-obrazovne ustanove, Kancelarija za mlade Novi Pazar, Centar za socijalni rad, Organizacije civilnog društva (OCD), Mediji.
	Pružanje psihološke podrške deci i mladima primarnim i/ili sekundarnim žrtvama nasilja u cilju prevazilaženja trauma i razvijanja adekvatnih obrazaca ponašanja.	Realizovano 20 radionica i 50 individualnih savetodavno-terapijskih tretmana.	Kontinuirano.	Broj pruženih individualnih i grupnih savetodavno-terapijske usluga	Dom zdravlja, Centar za socijalni rad, Vaspitno-obrazovne ustanove, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Edukacija građana i građanki o mehanizmima krivično-pravne zaštite od proganjanja.	Realizovano minimum 10 edukativnih sadržaja.	Kontinuirano.	Broj aktivnosti/broj učesnika.	Savet za bezbednost, Gradska uprava, Eksperti iz polja prava, Organizacije civilnog društva (OCD).

3. OPŠTI CILJ: POBOLJŠANJE ZDRAVLJA ŽENA I UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U ZDRAVSTVENOJ POLITICI.					
SPECIFIČNI CILJ	AKTIVNOSTI	OČEKIVANI REZULTAT	VREMENSKI ROK	INDIKATORI	AKTERI
3.1. Očuvanje, prevencija i unapređenje opšteg zdravlja žena i muškaraca	Organizovanje kampanja u cilju prevencije raka dojke, grlića materice i drugih oboljenja specifičnih za žene.	Organizovano minimum 10 kampanja.	Kontinuirano.	Broj organizovanih kampanja.	Zavod za javno zdravlje, Savet za rodnu ravnopravnost, Dom zdravlja, Kancelarija za mlade, Saveti MZ, Javne ustanove, Privatni sektor, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Edukacija o primarnoj zdravstvenoj zaštiti na selu i značaju		Kontinuirano.	Broj organizovanih predavanja.	Zavod za javno zdravlje, Savet za rodnu ravnopravnost, Dom zdravlja,

	zdravstvenog osiguranja.	Organizovano minimum 10 predavanja.			Vaspitno-obrazovne ustanove, Mediji, Organizacije civilnog društva (OCD), Mesne kancelarije.
	Organizovanje besplatnih pregleda za žene: mamografske, ginekološke	Organizovano minimum 10 akcija besplatnih pregleda.	Kontinuirano.	Broj besplatnih pregleda.	Gradska uprava, Zavod za javno zdravlje, Savet za rodnu ravnopravnost, Dom zdravlja.
	Edukacija o unapređenju reproduktivnog zdravlja žena.	Organizovano minimum 10 edukacija.	Kontinuirano.	Broj realizovanih edukacija. Broj učesnica.	Zavod za javno zdravlje, Savet za rodnu ravnopravnost, Dom zdravlja, Vaspitno-obrazovne ustanove, Mediji, Organizacije civilnog društva (OCD), Javne ustanove, Privatni sektor, Mesne zajednice.
	Edukacija o unapređenju mentalnog zdravlja devojčica, tinejdžerki i žena,	Minimum 10 edukacija.	Kontinuirano.	Broj realizovanih edukacija Broj učesnica	Zavod za javno zdravlje, Dom zdravlja, Savet za rodnu ravnopravnost, Vaspitno-obrazovne ustanove, Mediji, Kancelarija za mlade Organizacije civilnog društva (OCD), Mesne kancelarije.
	Kreiranje posebnih strategija, pristupa i programa u cilju poboljšanja pristupa osnovnim zdravstvenim uslugama žena iz ugroženih kategorija (žrtve nasilja, samohrani roditelji, Romkinje, žene iz ruralnih sredina, osobe sa invaliditetom i ostale).	Kreirano minimum 8 strategija/ programa/ pristupa.	Kontinuirano.	Kreirane strategije, programi i pristupi.	Zavod za javno zdravlje Savet za rodnu ravnopravnost, Dom zdravlja, Vaspitno-obrazovne ustanove, Mediji, Organizacije civilnog društva (OCD), Eksperti iz polja zdravstvene zaštite.
	Primena kreiranih programa i strategija namenjenih ženama iz ugroženih kategorija.	Realizovano minimum 4 strategija/ programa/ pristupa.	Kontinuirano.	Broj realizovanih aktivnosti namanjenih ženama iz ugroženih kategorija. Broj učesnica iz ugroženih kategorija.	Zavod za javno zdravlje, Savet za rodnu ravnopravnost, Dom zdravlja, Vaspitno - obrazovne ustanove, Mediji, Organizacije civilnog društva (OCD), Eksperti iz polja zdravstvene zaštite.

4.OPŠTI CILJ: POVEĆANA RAVNOPRAVNOST ŽENA I MUŠKARACA PRIMENOM POLITIKA I MERA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI					
SPECIFIČNI CILJ	AKTIVNOSTI	OČEKIVANI REZULTAT	VREMENSKI ROK	INDIKATORI	AKTERI
4.1. Stvaranje sistemskih preduslova za politiku jednakih mogućnosti u ekonomiji na lokalnom nivou.	Poštovanje principa rodne ravnopravnosti u planiranju i izvršavanju budžeta (ravnopravni pristup resursima).	Ispoštovan princip rodne ravnopravnosti tokom perioda od četiri godine i obezbeđivanje pravičnog i ravnopravnog pristupa budžetskim resursima za sve članove zajednice, bez obzira na njihov pol.	Kontinuirano, jednom godišnje.	Izveštaji o rezultatima istraživanja o pristupu resursima.	Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava, Uprava za rodnu ravnopravnost.
	Izmena Statuta grada Novog Pazara na osnovu odluke o većem učešću žena na rukovodećim funkcijama u lokalnoj samoupravi i javnim preduzećima.	Izmenjen Statut grada Novog Pazara na osnovu izglasane odluke.	Do kraja 2024. godine.	Odluka o usvajanju izmenjenog Statuta grada Novog Pazara.	Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava, Uprava za rodnu ravnopravnost.
	Trening o rodnoj perspektivi i rodno odgovornom budžetiranju za upravu grada.	Realizovano minimum 4 treninga.	Kontinuirano.	Broj treninga. Broj obučenih.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD), Međunarodne organizacije, Eksperti iz polja rodne ravnopravnosti.
	Trening o rodnoj analizi, gender mainstreaming-u/ urođnjavanju i rodnim indikatorima	Realizovano minimum 4 treninga.	Kontinuirano.	Broj treninga Broj obučenih učesnika/učesnica.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Organizacije civilnog društva (OCD), Javne ustanove, Međunarodne organizacije, Eksperti iz polja rodne ravnopravnosti.
	Iniciranje donošenja Odluke za izdvajanje budžetskih sredstava za sprovođenje ovog Lokalnog akcionog plana uključujući i sufinansiranje aktivnosti koje su usmerene ka ostvarivanju ciljeva ovog Plana (udruženja, OCD i drugih aktera) u visini od 20%.	Izdvojena sredstva za sprovođenje ovog Lokalnog akcionog plana uključujući i sufinansiranje aktivnosti koje su usmerene ka ostvarivanju ciljeva ovog Plana	Do kraja 2024. godine.	Odluka o izdvojenom iznosu.	Savet za rodnu ravnopravnost, Gradska uprava, Skupština grada Novog Pazara.
4.2. Obezbeđivanje načela rodne ravnopravnosti u procesu	Uključivanje adekvatnog broja žena u tela koja se bave sprovođenjem i	Broj žena povećan za 10%.	Do kraja 2024. godine.	Broj žena uključenih u tela koja se bave sprovođenjem i nadgledanjem	Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava.

kreiranja i sprovođenja ekonomske i razvojne politike.	nadgledanjem ekonomske i razvojne politike.			ekonomske i razvojne politike	
	Rodna analiza lokalnog budžeta.	Realizovanje analiza na godišnjem nivou.	Jednom godišnje.	Izrađena analiza.	Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, organizacije civilnog društva (OCD), mediji
4.3. Poboljšane ekonomskog položaja žena i statusa žena na tržištu rada	Ispitivanje potreba žena u vezi sa dodatnim obukama i obrazovanjem u cilju (samo)zapošljavanja.	Realizovane minimum 4 analize.	Jednom godišnje Od 2023 - 2027.	Izrađena analiza i/ili izveštaj istraživanja.	Gradska uprava, Nacionalna služba za zapošljavanje, Eksperti, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Organizovanje obuka namenjenih ženama u skladu sa rezultatima ispitivanja.	Organizovano minimum 6 obuka.	Kontinuirano.	Broj obuka. Broj polaznica.	Nacionalna služba za zapošljavanje, Gradska uprava, Škole, Privatni sektor Organizacije civilnog društva (OCD), Regionalna razvojna agencija SEDA.
	Ispitivanje potreba privatnog sektora za specifična zanimanja.	Realizovane 4 analize/istraživanja.	Jednom godišnje Od 2023 - 2027.	Izrađena analiza. Realizovano istraživanje.	Gradska uprava, Nacionalna služba za zapošljavanje, Privatni sektor, Eksperti, Regionalna razvojna agencija SEDA Organizacije civilnog društva (OCD).
	Organizovanje obuka, programa dokvalifikacija i prekvalifikacija u skladu sa potrebama privatnog sektora.	Organizovano minimum 10 programa.	Kontinuirano.	Broj obuka. Broj polaznica.	Nacionalna služba za zapošljavanje, Privatni sektor, Gradska uprava, Škole, Regionalna razvojna agencija SEDA, Privatni sektor Organizacije civilnog društva (OCD).
	Promocija javnih poziva koji imaju za cilj povećanje zaposlenosti i samozapošljavanja.	Realizovana minimum 4 poziva.	Kontinuirano.	Broj realizovanih promocija.	Gradska uprava, Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesne kancelarije, Privatni sektor, Regionalna razvojna agencija SEDA, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Kreiranje specijalnih kanala komunikacije i strategija u cilju informisanja što većeg broja žena o aktuelnim programima.	Informisanje žena povećano za minimum 20%.	Kontinuirano.	Broj informisanih žena.	Gradska uprava, Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesne kancelarije, Privatni sektor, Regionalna razvojna agencija SEDA,

					Organizacije civilnog društva (OCD).
	Iniciranje i implementacija programa za pokretanje ženskog preduzetništva.	Implementirano minimum 4 programa.	Kontinuirano.	Broj programa.	Gradska uprava Nacionalna služba za zapošljavanje, Regionalna razvojna agencija SEDA, Mesne kancelarije, Privatni sektor, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Kreiranje posebnih strategija, pristupa i programa u cilju osnaživanja žena iz ugroženih kategorija (žrtve nasilja, samohrani roditelji, Romkinje, žene iz ruralnih sredina, osobe sa invaliditetom i ostale) na (samo)zapošljavanje.	Kreirano minimum 8 strategija/ programa/ pristupa.	Kontinuirano.	Broj programa.	Gradska uprava Nacionalna služba za zapošljavanje, Regionalna razvojna agencija SEDA, Strukovna udruženja Privatni sektor, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Primena kreiranih programa i strategija usmerenih na podsticanje žena iz ugroženih kategorija na (samo)zapošljavanje.	Realizovano minimum 4 strategija/ programa/ pristupa.	Kontinuirano.	Broj primenjenih programa i strategija. Broj žena koje su učestvovalе.	Gradska uprava Nacionalna služba za zapošljavanje, Regionalna razvojna agencija SEDA Strukovna udruženja Privatni sektor, Organizacije civilnog društva (OCD).

5. OPŠTI CILJ: PODIZANJE KAPACITETA USTANOVA PREDŠKOLSKOG I OSNOVNOG OBRAZOVANJA U PODIZANJU SVESTI O VAŽBOSTI RODNE RAVNOPRAVNOSTI.

SPECIFIČNI CILJ	AKTIVNOSTI	OČEKIVANI REZULTAT	VREMENSKI ROK	INDIKATORI	AKTERI
5.1. Jačanje kapaciteta obrazovnog sistema za uključivanje rodne perspective u obrazovanju	Analiza stavova učenika i učenica osnovnih i srednjih škola o rodnoj ravnopravnosti.	Realizovane 4 analize/istraživanja.	Kontinuirano.	Izrađena analiza. Realizovano istraživanje.	Vaspitno-obrazovne ustanove, Eksperti i ekspertkinje, Kancelarija za mlade, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Sprovođenje programa za učenike radi prevazilaženja rodni stereotipa prilikom izbora zanimanja.	Sprovedeno minimum 10 programa.	Kontinuirano.	Broj treninga. Broj učesnika i učesnica.	Vaspitno-obrazovne ustanove , Eksperti i ekspertkinje, Kancelarija za mlade, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Obezbediti usluge individualnog i/ili grupnog karijernog savetovanja i profesionalne orijentacije u osnovnim i srednjim školama.	Minimum 40 osoba koristilo uslugu profesionalne orijentacije i/ili		Kontinuirano.	Broj korisnika i korisnica usluga karijernog savetovanja i profesionalne orijentacije.

		karijernog savetovanja.			
	Sprovedenje programa obuke nastavnog osoblja za uvođenje rodne perspektive u obrazovanje.	Sprovedeno minimum 4 programa.	Kontinuirano.	Broj programa. Broj učesnika i učesnica.	Vaspitno-obrazovne ustanove , Eksperti i ekspertkinje, Savet za rodnu ravnopravnost, Organizacije civilnog društva (OCD).
	Iniciranje i/ili učešće u razvijanju i sprovođenju paketa mera za smanjenje broja devojaka koje napuštaju školu.	Razvijeno minimum 3 paketa mera.	Kontinuirano.	Broj treninga Broj obučanih	Vaspitno-obrazovne ustanove , Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava Organizacije iz domena rodne ravnopravnosti, organizacije civilnog društva (OCD).
	Iniciranje razvijanja i primene rodno osetljivih antidiskriminatorskih i sekularnih programskih sadržaja na svim nivoima obrazovanja (predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i univerzitetsko)	Razvijeno minimum 3 programa.	Kontinuirano.	Broj razvijenih programa. Broj primenjenih programa.	Vaspitno-obrazovne ustanove , Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava Organizacije iz domena rodne ravnopravnosti, organizacije civilnog društva (OCD).
	Organizovanje obuka za predstavnike ustanova obrazovanja u oblasti zaštite od nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja, diskriminacije, unapređivanja rodne ravnopravnosti, očuvanja mentalnog zdravlja, zaštite reproduktivnog zdravlja, zdravih stilova života i prevencija rizičnih oblika ponašanja dece i mladih	Organizovano minimum 10 obuka.	Kontinuirano.	Broj obuka. Broj učesnika i učesnica.	Vaspitno-obrazovne ustanove , Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava Organizacije iz domena rodne ravnopravnosti, organizacije civilnog društva (OCD).
	Organizovanje obuka za roditelje dece koja su u sistemu obrazovanja u oblasti zaštite od nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja, diskriminacije, unapređivanja rodne ravnopravnosti, očuvanja mentalnog zdravlja, zaštite reproduktivnog zdravlja, zdravih stilova života i prevencija rizičnih oblika ponašanja dece i mladih.	Organizovano minimum 10 obuka.	Kontinuirano.	Broj obuka. Broj učesnika i učesnica.	Vaspitno-obrazovne ustanove , Savet za rodnu ravnopravnost, Skupština Grada, Gradska uprava Organizacije iz domena rodne ravnopravnosti, organizacije civilnog društva (OCD).